

MUZEJSKI VJESNIK 8

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE
(Bjelovar, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kutina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Stručni kolegij Muzeja grada Koprivnice
Odgovorni urednik: Franjo Horvatić
Urednik, lektura i korektura: Zorko Marković
Tehnički urednik: Marijan Špoljar

Muzejski vjesnik izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Glasilo solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

Za sadržaj priloga odgovaraju autori.

NAKLADNIK

Centar za kulturu Koprivnica, OOUR Muzej grada Koprivnice

ZA NAKLADNIKA

Franjo Horvatić

TISAK

SOUR »PODRAVKA«, OOUR Koprivnička tiskara, 1985.

BROJ 8 – VELJAČA 1985.
GOD. VIII

SADRŽAJ

MUZEJSKA PREZENTACIJA	1
Franjo Horvatić – Problemi muzejske prezentacije	3
Darko Sačić – O muzejskoj prezentaciji	4
Marina Šimek – Mogućnost prezentacije budućeg stalnog postava arheološkog odjela	5
Marijan Špoljar – Izazovi prezentacije	9
MUZEOLŠKA PITANJA I PROBLEMATIKA	12
Jasna Tomičić – Jubilej Gradskog muzeja Varaždin	13
Goran Jakovljević – O osnivanju Gradskog muzeja u Bjelovaru	16
Vladimir Kalšan – 30 godina Muzeja Međimurja – Čakovec	18
Rastko Pražić – 25 godina rada Muzeja Moslavine u Kutini	20
Marina Šimek – Metode vođenja dijateke arheološkog odjela GMV	23
ARHEOLOGIJA	25
Željko Tomičić – Sumarni osvrt na rezultate arheoloških istraživanja prostora Međimurja u razdoblju od 1972. do 1982. godine (II)	26
Mladen Medar – Arheološko-antropološki nalaz iz okolice Bjelovara	37
Zorko Marković – Nekoliko nalaza iz Vinče u Muzeju grada Koprivnice	38
Božidar Gerić – Probno iskapanje lasinjskog naselja na lokalitetu »Dolina« kod Ždralova	41
Zoran Homen – Prilog proučavanju lasinjskih keramičkih bočica	44
Mladen Medar – Bilješka o nalazu lasinjske kulture u Bjelovaru	47
Zorko Marković – Još o nalazima s Raićevog brega kod Srdinca	49
Josip Vidović – Goričan 1984. (preliminarni izvještaj)	53
Josip Vidović – Sondažno istraživanje skupine tumula kod Donjeg Mihaljevca u Međimurju 1984. godine (preliminarni izvještaj)	55
Željko Tomičić – Skupni nalaz ranosrednjovjekovnog novca 12. i 13. st. iz Čakovca	57
Željko Tomičić – Ranosrednjovjekovno groblje na redove u Juraju u Trnju	59
Željko Tomičić – Gradišće kod Nedelišća – rezultati pokusnih istraživanja	61
Željko Tomičić – Rezultati pokusnih arheoloških istraživanja kraj Dvorišća u Međimurju	63
UMJETNOST	65
Tomislav Đurić – Pavlinski ljetnikovac na Veternici	66
Dragutin Feletar – Inovacije jednog »Prstena«	69
Marijan Špoljar – Tri mlada koprivnička umjetnika	70
ETNOLOGIJA	75
Libuše Kašpar – Etnološka bibliografija novinskih članaka (II)	76

VIJESTI	80
Stjepan Hajduk – Zaštitni radovi na »Fantekovoj hiži«	81
Ljubica Ramušćak – Seminar o folklornom plesu u Međimurju	83
Zorko Marković – Aktivnost Povijesnog društva Koprivnica u 1984. godini	83
Dragutin Feletar – »Podravski zbornik« kao primjer	85
Dragutin Feletar – Monografija koja obavezuje	86
AKCIJE	88

PROBNO ISKAPANJE LASINJSKOG NASELJA NA LOKALITETU »DOLINA« KOD ŽDRALOVA

Svrha probnog iskapanja bila je utvrđivanje neolitskog odnosno eneolitskog zemuničkog naselja i na temelju popratnog materijala izvršiti determinaciju i dataciju navedenog lokaliteta i materijala.

Iskapanje je počelo 20. IV. 1984. g. utvrđivanjem i iskolčavanjem sonde. Sonda se nalazi na oranici gdje se planirala sadnja kukuruza, vlasništvo »5. Maja« OOUR »Ratarstvo«, Bjelovar, na kat. čestici 712/1 i 712/2 KO Prespa. Dimenzije sonde bile su 12 × 5 m, orijentirane zapad–jugoistok, a od betonskog električnog stupa visoke naponske mreže udaljena je 23,5 m. Zatim je sonda podijeljena na tri sektora i iskapanje je izvršeno u prvom sektoru od električnog stupa, dimenzije 4 × 5 m. Prvi štih u cijelom prvom sektoru bio je recentni sloj sivo-smeđeg obradivog humusa, a išao je od 0–0,30 m u dubinu. Drugi štih zahvatio je sloj žutosmeđe masne zemlje s nalazima, a išao je u dubinu od 0,30–0,60 m. Značajniji nalazi iz drugog štih su: kremana strugala, dva ulomka ornamentirane zdjele, odlomci zemljanih utega, keramičkja flašica, fragmenti fine posude, odlomci kosti, kao i više fragmenata keramike. Na dubini od 0,62 m uz sjevernu stjenu sonde nazirali su se grumeni kućnog lijepa. Nakon izvršenog iskopa u drugom štihu sektor sonde sužen je za iskapanje za kvadrante D i E, pošto se utvrdilo da je to sterilni jednoobrazni sloj. Tako je od dubine 0,50 m sektor I a imao dimenzije 4 × 3 m. Iskop u trećem štihu išao je od dubine 0,60 m do 0,80 m, a od značajnijih nalaza su ulomci crne ornamentirane zdjele, lončića, dva zemljana utega, životinjski zubi i ulomci većeg broja posuđa. U četvrtom štihu pojavila se jača paljevina od kuta istočne i sjeverne stijene sonde na dubini od 0,80 m do 0,95 m. Na većoj dubini od 0,95 m javio se svjetliji sloj (nakon tamno-crnog, masnog sa truleži) i pojavio se gar. Peti štih sezao je u dubinu od 0,95 do 1,15 m, a bilo je manje nalaza i pojavila se svjetlija sterilna zemlja.

Daljnje iskapanje je prekinuto 3. V. 1984. g. pošto je na oranici zasađen kukuruz, a nakon toga izvršeno ucrtavanje za dokumentaciju i zatrpavanje sonde izvršeno je 23. VI. 1984. g.

Prema stratigrafskoj situaciji (vertikalni profil sjeverne i istočne stijene sonde) u navedenoj sondi uočena su tri sloja. Površinski sloj sivosmeđeg recentnog humusa, koji se preorava, seže do blizu 30 do 40 cm u dubinu, pokazuje manji broj nalaza eneolitske keramike koja ima iste karakteristike kao i keramika iz kulturnog (II) sloja.

Drugi kulturni sloj čini crvenkastosmeđe tvrda zemlja s nalazima približne debljine 30 do 40 cm (II–A), a ispod je jača pojava paljevine (gara) i masne tamne zemlje s truleži, debeo pojas oko 25 cm (II–B). II–A i II–B čine II. kulturni sloj koji ide od površine u dubinu od 0,40 do 1,15 m. Nakon kulturnog sloja slijedi III. sterilni sloj žute masne zemlje s primjesama pijeska.

Vrste posuđa:

Gruba keramika je pretežno ciglastocrvene, oker i sivosmeđe boje. Faktura grubog posuđa je dosta čvrsta sa primjesama pijeska. Grubo posuđe je u većini bez ukrasa jedino u par oblika nalazimo plastična izbočenja u obliku roščića i bradavica,

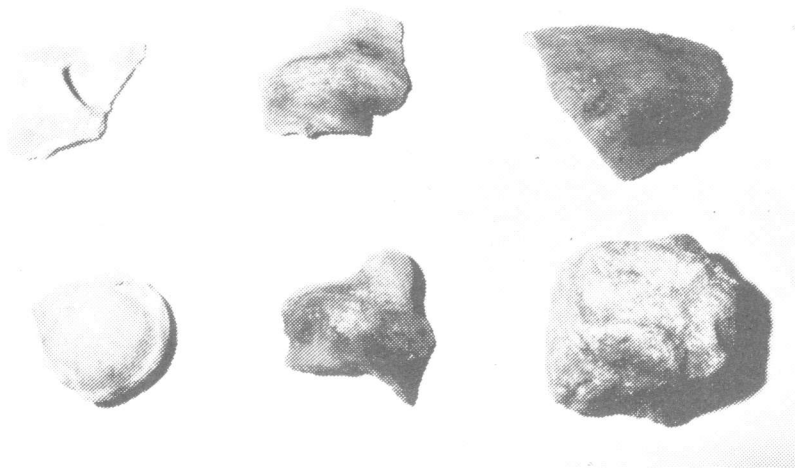
odnosno tupe urezane crte koje čine uspravnu kolonu i trokutasto žigosanje ispod ruba preloma. Prepoznatljivi oblici su zaobljene i bikonične zdjele, lonci i lončići bikoničnog i trbušatog oblika s prstenastim vratom, običnim, tunelastim i X drškama.

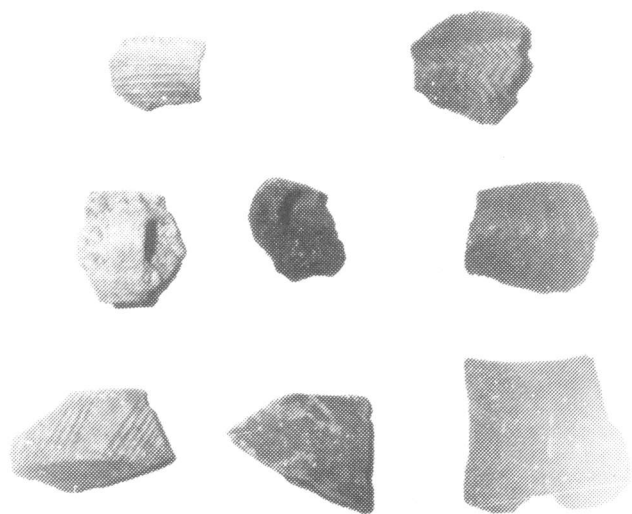
Fina keramika pretežno je sive, sivocrvene, smeđkaste do crvenkaste boje sa tragovima politure na površini. Oblici su kupe i zdjele na šupljoj neornamentiranoj nozi; veliki broj bikoničnih zdjela s jezičastom izbočinom (drškicom) na prijelomu i konveksno profiliranim vratom; polukuglaste zdjele; vrčevi i vrčići su manjih dimenzija s naglašenim uglatim profiliranjem i trakastom drškom koja je u ravnini ili malo iznad oboda; lonci su pretežno zaobljenih profila-bikoničnog trbuha, cilindričnog vrata, trbušastog oblika i sa sedlastom i X drškom; pehari su većih dimenzija – ljev-kasto zvonastog oblika, a zastupljene su i male bikonične bočice. Kod ukrašavanja finog posuđa zastupljene su tehnike urezivanja, žljebljeno urezivanje, zarezivanje, žigosano ubadanje, trokutasto žigosanje, bockanje, utiskivanje uz obod i bijelo inkrustiranje. Ornamentalni motivi koji su zastupljeni u većoj mjeri su najčešće ravne i cik-cak izlomljene crte, grupirane u paralelne trake i uspravne ili kose kolone; snopovi cik-cak linija izgledom riblje kosti dosta su česti motivi.

Ostali keramički nalazi su: figuralna plastika, jedan primjerak male zomorfne drške (glava ovce); mala keramička noga od žrtvenika ili male minijature posudice; glineni utezi (veliki eliptični – 3 kom).

Od ostataka životinja pronađeni su ostaci životinjskih zubi i nešto sitnih odlomaka kostiju.

Od kamenog oružja i oruđa nađeni su: kremena strugala u najvećem broju (15 kom); kremeni nožići (5 kom.); mali šiljak, odlomak sjekire-čekića većih dimenzija,

»Dolina«, Ždralovi

donji dio zašiljen, a gornji obli (serpentin); veće kremenno tuckalo; više kremenih jezgri i jedan kremeniti ručni klin.

Navedena zemunična jama bila je promjera 2,20 – 2,50 m i bila je ukopana u dubinu do 1,15 m. Iskopana jama nije dala tragove rupa od kolaca, već samo nešto maza i čvrstih grumena pečene zemlje.

Može se pretpostaviti da je navedena jama stambeni objekat (eliptičkog oblika – zemuničnog tipa), vjerojatno s pojavom kupolastog krova od pečene zemlje kao oblika krovne konstrukcije.¹

Na arh. lokalitetu »Dolina« kod Ždralova radi se o naselju otvorenog tipa i vjerojatno sa kratkotrajnom upotrebom objekata. Slično kao i kod lasinjskog naselja zemuničkih jama u Beketincu, samo što su one znatno većih dimenzija, nešto dublje ukopane, a u ovom slučaju vjerojatno se radi o rješenju krovne konstrukcije koso postavljenim gredama – s krovom na dvije vode.²

Lasinjska kultura kao predstavnik srednjeg eneolita u sjeverozapadnoj Hrvatskoj u čijem je nastajanju očit utjecaj sopotske, vinčanske, lenčelske i Seče-kulture, a djelomično je istovremena s bodrogkereszturskom kulturom, na lokalitetu »Dolina« upotpunjuje vremenski prostor nastao krajem najkasnije sopotske kulture (III) koja i daje jaki pečat ranoj lasinjskoj kulturi na ovom području. Rana faza lasinjske kulture na bjelovarskom području koja je istovremena s jednim dijelom Seče-kulture, zasad je konstantirana na lokalitetu Letičani »Bukvik« i ovdje u »Dolini« kod Ždralova.³

Veći dio prepoznatljivog materijala iz Ždralova pripada II–A stupnju lasinjske kulture. Osnovne karakteristike prepoznatljivosti daje veliki broj bikoničnih zdjela i kupa, većinom konveksno profiliranog vrata i jezičastom izbočinom na prijelomu. Lonci su pretežno zaobljenih profila, ali bikoničnog trbuha i sedlastih, X i tunelastih drški. Vrčevi i vrčiči su s naglašenim uglastim profiliranjem i trakastom drškom, većinom u ravnini oboda.⁴

Posebno karakterističan oblik stupnja II–A lasinjske kulture iz Ždralova su male bikonične flašice (bočice), koje još na bjelovarskom području susrećemo u Malom Korenovu. Uobičajeni ukrasi ove faze su ravne i cikcak izlomljene crte grupirane u paralelne trake i uspravne ili kose kolone, a karakterističan ukras je urezan motiv »riblje kosti« – snopovi cik-cak linija u vertikalnom slijedu.⁵

Daljnja istraživanja na lokalitetu »Dolina« u Ždralovima dati će cjelovitiju i puniju sliku zemuničkog naselja lasinjske kulture.

Bilješke:

1. Z. Lovrenčević, Neolitsko naselje u okolici Bjelovara, Arheološki pregled 10, Beograd 1968., str. 233–234.
2. Z. Homen, Lasinjski naseobinski elementi i novi nalazi iz Beketinca, Muzejski vjesnik 3, Koprivnica 1980, str. 42–46.
3. Z. Marković, Prilog poznavanju razvijene i kasne lasinjske kulture u SZH, Podravski zbornik 1983. str. 253–255; Problem eneolita u našičkoj regiji, Arheološki vestnik 27, Ljubljana 1977. str. 47–53.
4. S. Dimitrijević, Problem neolita i eneolita u sjeverozapadnoj Jugoslaviji, Opuscula archaeologica 5, 1961, str. 31–45., Praistorija jugoslavenskih zemalja III, Sarajevo 1979, str. 152–158.
5. Z. Marković, Problem . . . , Arheološki vestnik 27, str. 52.

Zoran Homen, Gradski muzej Križevci

PRILOG PROUČAVANJU LASINJSKIH KERAMIČKIH BOČICA

U keramičkom inventaru lasinjske kulture (2400–1850. p.n.e.) karakterističan oblik predstavljaju male bočice. Izrazito su bikoničnog oblika, s dvije ušice na ramenu kojima, kao vertikalni par, odgovaraju dvije rupice na izvučenom dijelu usta. Kroz njih se provlačila uzica, pa se na taj način bočica mogla objesiti ili nositi. Njihova visina obično iznosi 7–8 cm, s promjerom otvora oko 1 cm.

U većini slučajeva bočice su bile ukrašavane, od diskretnih uboda i ureza do bogate inkrustacije kao što je to na primjerku iz spilje Vrlovke kraj Ozlja.¹

Na križevačkom području pronađeno je do sada šest ovakvih bočica, i to tri gotovo cijele, a od preostalih triju sačuvani su donji dijelovi (do ušice na ramenu). Naime, način izrade je bio takav da se posuda izrađivala u dva dijela, a njihov spoj je bio na samom ramenu. U slučaju razbijanja stijenke su pucale upravo na tome mjestu i posuda bi se razdvojila na dva dijela.

Jedna cijela bočica potiče iz Bukovja (4 km od Križevaca prema Žabnu). Ukrašena je samo dvostrukim redom plitkih zarezata po samom rubu ramena (crtež 1). Ostale bočice su iz Beketinca (14 km sjeverozapadno od Križevaca), otkrivene prilikom iskapanja 1979. godine.²